

Speelkunst: het spel van de verleiding

In het onlangs verschenen boek *'Werk maken van spelen'*¹⁾ benadrukt de auteur van het boek, Froukje Hajer, het belang van (buiten)spelen. Haar pleidooi: geef kinderen meer gelegenheid om vrij te spelen, geef ze meer ruimte voor spanning en avontuur en beperk de invloed van overbezorgde ouders.

Het 'vrij spel' staat onder druk en Hajer staat hierin niet alleen. Joan Almon, president van de Alliance for Childhood, luidde al in 2011 de noodklok. Zij constateerde dat de afwezigheid of ernstige beperking van het vrije spel een negatief effect zal hebben op de samenleving. Het creatief oplossend vermogen van kinderen komt onvoldoende tot ontwikkeling. Toch maakte Hajers publicatie veel los en kreeg ze terecht veel bijval. Anderzijds lijkt een licht kritische noot op zijn plaats. Immers je dient niet alleen te signaleren maar ook te overtuigen. Want wat is vrij spel? En waarom is het zo belangrijk?

Wat is 'vrij spel'?

Vrij spel gaat helemaal van het kind zelf uit, is spontaan en zonder actieve inbreng van de opvoeder/begeleider en zonder nadrukkelijke spelaanleiding. "Ouders weten wel dat spontaan spelen belangrijk is, maar ze handelen er niet naar", zegt psychologe Louise Berkhout. Voor haar promotieonderzoek naar vrij spel observeerde Berkhout spelende kinderen in bijna vijftig kleuterklassen. Kinderen hebben tijd nodig om tot spelen te komen, ontdekte ze. Ze moeten spulletjes zoeken, bedenken waar hun spel over moet gaan en wie welke rol krijgt. Berkhout: "Bij de een duurt het langer dan bij de ander, maar geen kind blijft met de armen over elkaar zitten." Na een tijdje komen ze in een soort flow en gaan ze helemaal op in hun spel. Hoe meer ze zich onbespied wanen, hoe intensiever ze spelen. "Dat kunnen ze uren volhouden. Maar zodra een volwassene zich ermee bemoeit is het afgelopen."²⁾

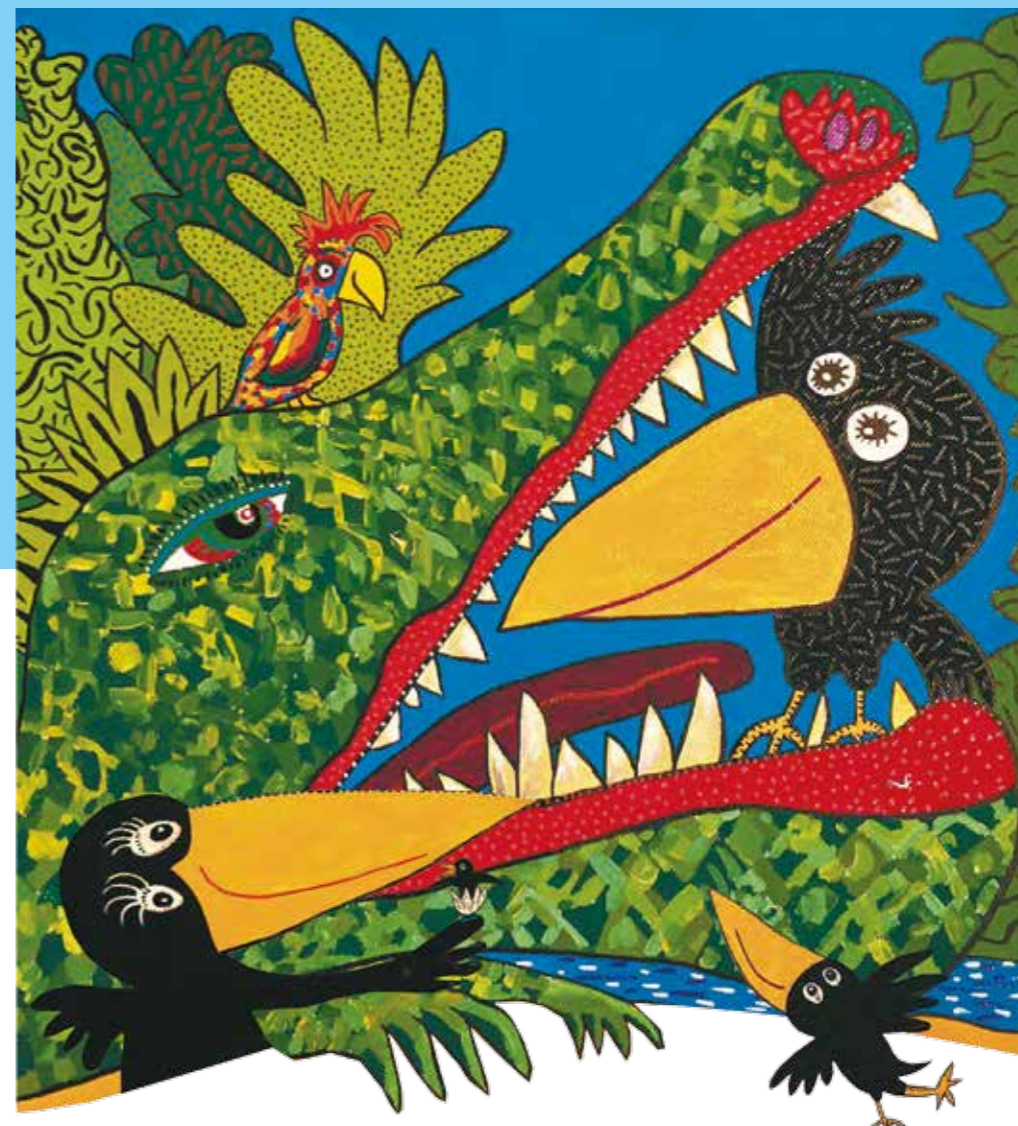
In vrij spel oefenen kinderen de verbeelding, het zich een voorstelling maken van 'iets'. Hoe meer de verbeelding geoefend wordt, hoe beter het is. Het fantasiespel is voor kleuters enorm verrijkend. Het is het middel om zich in te leven in een wereld die buiten de eigen ervaring ligt. Door te spelen beleeft het kind gebeurtenissen, die zich in zijn eigen leven niet voordoen. Op die manier krijgt het een voorstelling van de gevoelens en ervaring van anderen.³⁾

Vrij spel is voor een belangrijk deel juist fantasiespel; bij het construeren, het spelen met zand, en vele vormen van bewegen zit veelal een fantasiecomponent. Juist in dat spel komt het kind inderdaad in een flow, waarbij het besef van tijd en ruimte wordt verloren; er wordt intensief gespeeld en tijdens dat spel verwerken kinderen ook ervaringen en emoties die ze eerder zijn tegen gekomen.

Ook voor de motorische ontwikkeling is het vrije spel van enorm belang. Tegenwoordig kiezen kinderen (en vaak hun ouders) te jong voor een gespecialiseerde sport. Waardoor ze zich (te) eenzijdig ontwikkelen. Vrij spel stimuleert tot het aanleren van allerlei grondvormen van bewegen.

Trigger

Soms echter moet die fantasie getriggerd worden; komt het kind niet zelf tot de fantasiebeelden. En dan is het juist belangrijk dat dat gebeurt met beelden die ze (her)kennen, die nieuw, maar te begrijpen zijn, die aantrekkelijk zijn en niet afstotend, die spannend zijn en rich-

Auteurs: Jan Ooms en At van Steijn

'Bij de een duurt het langer dan bij de ander, maar geen kind blijft met de armen over elkaar zitten.'

ting geven aan het te beleven avontuur.

Dat kan door mooie, harmonieuze, kunstzinnige beelden, die de fantasie niet beperken, maar juist prikkelen. In de ons omringende landen, als Scandinavië en Duitsland, legt men de laatste jaren de nadruk op het fantasie- en rollenspel. Een innoverend initiatief komt van het Duitse bedrijf Spielart.

Speelkunst

Bespeelbare kunst, het lijkt een tegenstelling. Immers 'kunst' beleef je op afstand want je mag het zelfs niet aanraken. Geen wonder dat kinderen in een museum snel 'uitgekeken' zijn. Met kunst in de openbare ruimte en dan vooral bespeelbare kunst ligt dat anders. Door er mee of op te spelen word je als het ware deel van het object. Je fantasie wordt geprikkeld en je ontdekt eigen mogelijkheden om het kunstwerk te verrijken. Het nodigt uit tot een fysieke exploratie; je kan er omheen lopen, van onder of

boven bekijken, van een afstand of heel dichtbij. Dit ruimtelijke aspect nodigt op een spannende manier uit tot ontdekken.

Dit en meer is allemaal te vinden bij Spielart bij Erfurt in Duitsland. Ze hebben het vermogen de belevingswereld van kinderen vorm te geven, als het ware het kind in het spel te 'trekken' door wondermooie speelconcepten. Soms refererend aan herkenbare sprookjes, dan weer aan een Peter Pan-achtige avonturenwereld, maar ook aan een dierenwereld met daarin rollen, maar tegelijkertijd het spannende, het 'mild-angstige'.

De oprichters van Spielart zijn kunstenaars, afgestudeerd aan de kunstacademie in Oost-Berlijn. Het bedrijf is inmiddels meer dan een atelier van kunstenaars. De gebruikte materialen zijn van hoge kwaliteit, de fabricagemethoden geëvolueerd tot een kwalitatief hoogwaardig en duurzaam proces.

Noten:

¹⁾ Hajer, Froukje., *Werk maken van spelen*, 2016, De Boekenfabriek.

²⁾ Eimers, Ditty., *Trouw*, 27-04-2014.

³⁾ Goorhuis, S., <http://wij-leren.nl/>, Het vrije spel.